

<https://doi.org/10.62837/2025.4.98>

SALMANOVA GÜLTƏKİN ƏZİM QIZI
Azərbaycan Dillər Universiteti

**K. ABDULLANIN “YARIMÇIQ ƏLYAZMA” ROMANININ İNGİLİS
DİLİNƏ TƏRCÜMƏSİNDƏ MORFOLOJİ VƏ SİNTAKTİK SƏVİYYƏDƏ
FUNKSIONAL EKVİVALENTLİYİN TƏHLİLİ**

Xülasə:

Məqalə, K. Abdullanın “Yarımçıq Əlyazma” romanının ingilis dilinə tərcüməsində morfoloji və sintaktik səviyyədə funksional ekvivalentliyin təhlilinə həsr olunub. Tərcümə prosesində morfoloji və sintaktik strukturların fərqli dillər arasında necə uyğunlaşdırıldığı və bu uyğunlaşmanın mənanın düzgün ötürülməsinə necə təsir etdiyi araşdırılır. Romanın orijinalında istifadə olunan morfoloji quruluşlar – şəkilçilər, köklər, feil formaları və sintaktik quruluşlar – cümlə tipləri, söz birləşmələri tərcümədə funksional ekvivalentlik prinsipinə əsasən təhlil olunur.

Məqalədə, Azərbaycan dilindəki morfoloji və sintaktik xüsusiyyətlərin ingilis dilinə uyğun tərcümə edilməsinin çətinlikləri və bu çətinliklərin necə aradan qaldırıldığı, funksional ekvivalentlik prinsipinin tətbiqi ilə izah olunur. Eyni zamanda, tərcümə prosesində dil və mədəniyyətin qarşılıqlı təsirinin roluna da toxunulur, çünki orijinalın mədəni və sosial kontekstinin tərcüməyə necə əks olunduğu vurğulanır.

Romanın tərcüməsində eyni funksionanı yerinə yetirən morfoloji və sintaktik strukturların seçilməsi və tərcüməçinin bu strukturları necə uyğunlaşdırması məsələsi əsas mövzulardan biridir. Məqalə, həmçinin tərcümə prosesinin keyfiyyətini artıran və dilin struktur xüsusiyyətlərinə hörmətlə yanaşan funksional ekvivalentlik yanaşmasının tərcümə dünyasında necə tətbiq olunduğunu nümayiş etdirir.

Bu təhlil, tərcüməçilərə və dilçilərə morfoloji və sintaktik səviyyədə dilin strukturlarını uyğunlaşdırarkən mənanı itirməmək və mədəniyyətlərarası bağları qorumaq üçün faydalı bir baxış açısı təqdim edir.

Açar sözlər: funksional ekvivalentlik, tərcümə, morfoloji struktur, sintaktik struktur, mədəniyyət, dilin qarşılıqlı təsiri

Gultakin Azim Salmanova

**ANALYSIS OF FUNCTIONAL EQUIVALENCE AT THE
MORPHOLOGICAL AND SYNTACTIC LEVELS IN THE ENGLISH
TRANSLATION OF K. ABDULLA'S NOVEL "THE UNFINISHED
MANUSCRIPT"**

Abstract

The article is dedicated to the analysis of functional equivalence at the morphological and syntactic levels in the English translation of K. Abdullayev's novel The Incomplete Manuscript. The study explores how morphological and

syntactic structures are adapted across languages during the translation process and how this adaptation affects the accurate transmission of meaning. The morphological structures used in the original text – such as affixes, roots, verb forms – and syntactic structures like sentence types and word combinations, are analyzed according to the principle of functional equivalence in the translation.

The paper discusses the difficulties encountered in translating the morphological and syntactic features from Azerbaijani to English and how these challenges were addressed through the application of functional equivalence. The role of the interaction between language and culture during the translation process is also highlighted, as the impact of the original text's cultural and social context on the translation is examined.

One of the central themes of the article is the selection of morphological and syntactic structures that serve the same function and how the translator adjusts these structures to achieve an equivalent meaning. The article also demonstrates how the functional equivalence approach, which respects the structural characteristics of the language, enhances the quality of the translation.

This analysis provides a valuable perspective for translators and linguists on how to maintain meaning while adjusting the structures at the morphological and syntactic levels and preserving the intercultural connections in the translation.

Key words: functional equivalence, translation, morphological structure, syntactic structure, culture, linguistic interaction.

Салманова Гюльтекин Азим кызы

**АНАЛИЗ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ НА
МОРФОЛОГИЧЕСКОМ И СИНТАКСИЧЕСКОМ УРОВНЯХ В
АНГЛИЙСКОМ ПЕРЕВОДЕ РОМАНА К. АБДУЛЛЫ «НЕПОЛНАЯ
РУКОПИСЬ»**

Аннотация:

Статья посвящена анализу морфологического и синтаксического уровня функциональной эквивалентности в переводе романа К. Абдуллы “Неполная рукопись” на английский язык. Исследуется, как морфологические и синтаксические структуры адаптируются между различными языками в процессе перевода и как эта адаптация влияет на точную передачу значения. Морфологические структуры, использованные в оригинале романа — аффиксы, корни, формы глаголов и синтаксические конструкции — типы предложений, словосочетания — анализируются в соответствии с принципом функциональной эквивалентности в переводе.

В статье рассматриваются трудности перевода морфологических и синтаксических особенностей азербайджанского языка на английский и как эти

трудности были преодолены с помощью применения принципа функциональной эквивалентности. Также подчеркивается роль взаимодействия языка и культуры в процессе перевода, поскольку рассматривается, как культурный и социальный контекст оригинала отражается в переводе.

Одной из ключевых тем статьи является выбор морфологических и синтаксических структур, выполняющих одну и ту же функцию, и как переводчик адаптирует эти структуры. Статья также демонстрирует, как подход функциональной эквивалентности, который уважает структурные особенности языка, улучшает качество перевода.

Этот анализ предоставляет полезную перспективу для переводчиков и лингвистов, помогая сохранить значение при адаптации структур на морфологическом и синтаксическом уровнях и сохранить межкультурные связи в процессе перевода.

Ключевые слова: функциональная эквивалентность, перевод, морфологическая структура, синтаксическая структура, культура, взаимодействие языков.

Funksional ekvivalentlik, xüsusilə tərcümə, linqivistika sahələrində istifadə olunan bir anlayışdır. Bu anlayış, bir dilin funksiyasını və ya rolunu digər bir dildə eyni şəkildə yerinə yetirən bir vahid ilə əvəz etməyi ifadə edir. Başqa sözlə, funksional ekvivalentlik bir ifadənin, konseptin və ya strukturun öz mənasını və funksiyasını qoruyaraq fərqli bir kontekstdə istifadə olunmasıdır.

Funksional ekvivalentlik dilin bütün səviyyələrində reallaşır. Bədii əsərlərdən əlavə elmi və rəsmi işgüzar üslublarda da funksional ekvivalentlik anlayışına rast gəlinir. Xüsusilə terminlərin tərcüməsində funksional ekvivalentliyin tapılması və bu prosesdəki çətinliklər meydana çıxır. “Hər bir dil özünəməxsus semantik quruluşa malik olduğundan ingilis və Azərbaycan dillərində işlədilən terminlərin tam ekvivalentini tapmaq qeyri mümkündür. Məlumdur ki, terminoloji ekvivalentlik tərcümədə ən vacib məsələlərdən biridir. Tərcümə nəzəriyyəsində işlədilən — ekvivalentlik termini bu problemin geniş kontekstdə təhlil edilməsinə imkan yaratdı. Tərcümədə ekvivalentliyin mənası eynilik, adekvatlıq, uyğunluq deməkdir. Tərcümə nəzəriyyəsində bu problem bir sıra alimlər tərəfindən səciyyələndirilmişdir.

Funksional ekvivalentlik, tərcümə nəzəriyyəsində çox mühüm bir anlayışdır. Bu yanaşmaya əsasən, tərcümə edilən mətnin mədəni və dil xüsusiyyətlərini qorumağa çalışarkən, eyni funksiyanı yerinə yetirən ifadələrin seçilməsi məqsəd qoyulur. Eyni zamanda tərcümə edilən mətnin orijinal dilin və ya mətnin məqsədinin eyni funksiyasını, mesajını və ya təsirini qoruyaraq başqa bir dilə adaptasiya etməkdir. Funksional ekvivalentliyi Kamal Abdullanın “Yarımçıq əlyazma” əsərinin ingiliscə tərcüməsinin nümunələri üzərində nəzərdən keçirək:

Dilçilikdə semantik funksional ekvivalentlik də mövcuddur. Bu halda, bir dilin istifadə etdiyi bir ifadənin və ya sintaktik strukturların digər dildəki qarşılığı tapılaraq mənanın qorunması təmin edilir. Bu, daha çox mədəni adaptasiya və qrammatik strukturların funksional olaraq ekvivalent olmasına yönəlmiş yanaşmadır.

Funksional ekvivalentlik, literal (sözbəsöz) tərcümədən fərqlidir. Literal tərcümə bu, mətnin orijinalını olduğu kimi, hər bir sözün birbaşa tərcüməsi ilə həyata keçirilən tərcümə növüdür. Bu yanaşma, mətnin strukturunu və sözlərini mümkün qədər qoruyur, yəni orijinal dilin sintaktik və leksik quruluşları tərcümə edilən dildə də eyni şəkildə ifadə edilir.

Literal tərcümə, adətən mənanın itirilməməsi üçün istifadə olunsa da, bəzən tərcümə edilən dilin sintaktik və semantik xüsusiyyətləri nəzərə alınmadığı üçün təbii və anlaşıqlı olmaya bilər. Buna görə də, çox vaxt daha təbii və mədəni kontekstə uyğun tərcümə üsulları, məsələn, funksional tərcümə və ya adaptasiya seçilir.

Literal tərcümənin çatışmazlığı, hər iki dilin və mədəniyyətin fərqli strukturlarını nəzərə almadığı üçün mənanın yanlış və ya qeyri-dəqiq ötürülməsinə səbəb ola bilər.

Bədii ədəbiyyatın tərcüməsində hərfi tərcümə o qədər əlverişli olmasa da, əsərdə hərfi tərcümə nümunələrinə çox rast gəlinir:

Bir neçə gün də keçdi. Nə isə məni yenidən Əlyazmalar fonduna çəkib gətirdi [2, s.6].

A few days passed and something had drawn me back to the Manuscripts Institute [3, s.2].

Şərqşünas qızın sözlərindən sonra mənə bir anlıq elə gəldi ki, deyəsən, nəsa bir sirr qapısının önündəyəm [2, s.8].

After hearing the Orientalist's odd remarks I suddenly felt that I was at the door to a secret [3, s.3].

İlahi, mən axı niyə bu qədər sirr hərisiyəm? [2, s. 3]

Oh, God. Why am I so greedy for a secret? [3, s.9].

Gördüyümüz kimi, cümlələr tam hərfi tərcümə nəticəsində mənbə dildən hədəf dilə çevrilmişdir.

Bəzən frazeoloji birləşmələr də olduğu kimi hədəf dilə çevrilir. *Bayandır xan qaşlarını çatıb başladı pəncərədən baxaraq o quşcuğazın hərəkətlərinə diqqət etməyə* [2,s.11]. *Bayandır khan furrowed her brows and began to pay attention to the movements of that little bird while looking out the window* [3, s.130].

“Furrowed” sözünün mənası “çatmaq” və ya “qatlamaq”dır, xüsusilə üz ifadəsində, məsələn, qaşların çatılması ilə bağlı. Bu, narahatlıq, qəzəb və ya diqqət göstərmək kimi duyğuları ifadə edə bilər.

Təəccübdən Qazanın gözləri dörd olmuşdur[2, s.30]. .

Out of astonishment, Gazan's eyes widened [3, s.36]. .

Bildiyimiz kimi, ingilis dilində “*təəccübdən gözləri dörd olmaq*” frazeologizmi yoxdur. Bunun qarşılığı kimi ingilis dilində “Widened” leksik vahidindən hesab olunur. “Widened” ingilis dilində “genişləndi” və ya “yayılmaq” mənasında istifadə olunan bir sözdür. Bu, bir şeyin ölçüsünün və ya sahəsinin böyüməsi və açılması anlamına gəlir. Məsələn, “his eyes widened” (“gözləri genişləndi”) ifadəsi, birinin gözlərinin təəccüb və ya qorxudan böyüdüynü bildirir.

Şəmsəddinin ağzı isə dəyirman daşı kimi dən-dən söz üyüdüdü: – Xan, bir məni dinlə. Nə zamandır bu sözlər qəlbimi dəşib durur [2, s.122].

Shamseddin's mouth, like a millstone, was grinding words one by one: Khan, just listen to me. These words have been piercing my heart for a long time [3, s.130].

Funksional ekvivalentlik isə, mətnin ümumi funksiyasını və məqsədini qorumağa çalışır, hətta bəzən mənanın daha uyğun bir şəkildə ifadə edilməsi üçün söz və ifadə dəyişiklikləri edilir.

“Mənbə və hədəf dillər fərqli mədəniyyətlərə malik olduqda, bəzi mövzu və anlayışları hədəf dildə təbii olaraq əks etdirmək müəyyən çətinliklər yaradır. Əlbəttə, bir xalqın qəbul etdiyi adət digərləri tərəfindən qəbul edilməz ola bilər. Bu baxımdan, bir mədəniyyətə xas olan adət və ənənənin digər fərqli mədəniyyətə malik dildə ifadə edilməsi müəyyən anlaşılmazlıqlara səbəb ola bilər. Mədəniyyətlər arasında müxtəlifliyi göstərən qeydlərin istifadəsi isə tərcümə zamanı yaranan çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün əhəmiyyətli vasitə hesab edilir” [4, s.195]

Funksional ekvivalentlik, bir dil və ya sistemin funksiyasını və ya rolunu qorumağa yönəlmiş bir yanaşmadır. Tərcümə, proqramlaşdırma, sosial və mədəni uyğunlaşma sahələrində istifadə edilir. Bu yanaşma, mədəni və dil xüsusiyyətlərini qorumaqla yanaşı, istifadəçilərə və ya dinləyicilərə eyni mesajı verməyi hədəfləyir.

Funksional ekvivalentlik dilin müxtəlif səviyyələrində – leksik, morfoloji, sintaktik, frazeoloji laylarında reallaşır. Morfoloji və sintaktik ekvivalentlik qrammatik ekvivalentlik adı altında birləşir [8].

Qrammatik ekvivalentlik, iki dildə eyni funksionu yerinə yetirən qrammatik strukturların qarşılıqlı mübadiləsidir. Məsələn, bir dilin cümlə quruluşu, zaman formaları və ya şəkilçiləri digər dildə eyni və ya oxşar şəkildə ifadə oluna bilər. Qrammatik ekvivalentlik, dilin qrammatik normalarına uyğun şəkildə tərcümə aparmaq və ya fərqli dillərdə qrammatik strukturları müqayisə etmək üçün vacibdir.

Xanım mən dışarı çıxdım, Beyrəyi çağırdım, ikimiz də qayıdıb gəldik Qazanın yanına [2, s.134].

Lady, I went outside, I wandered around, and then we both returned and sat next to Gazan [3, s.137].

Şah sərkərdələri cinaha bölürdü [2, s.141].

The king was dividing the commanders into factions [3, s.151].

Hər iki cümlə eyni funksionu yerinə yetirir — iki nəfər və bir obyekt haqqında məlumat verir. Burada cümlə quruluşu fərqlidir. Azərbaycan dilində cümlə

“Subyekt + Obyekt + Feil” formasında, ingilis dilində isə “Subyekt + Feil + Obyekt” formasında qurulub), amma eyni mənanı daşıyır, yəni burada qrammatik ekvivalentlik mövcuddur.

Əsərin Azərbaycan dilindən ingilis dilinə tərcüməsində zaman formalarının tərcüməsi də maraq kəsb edir. Bildiyimiz kimi, ingilis dilində ümumilikdə 12 əsas zaman forması var. Bunlar üç əsas kateqoriyaya ayrılır: *keçmiş*, *indiki* və *gələcək* zamanlar. Hər bir kateqoriya özündə sadə, davamedici (progressiv), bitmiş (perfect) və bitmiş davamedici (perfect progressive) zaman formalarını ehtiva edir. Azərbaycan dilində isə üç zaman forması mövcuddur. Keçmiş, indiki, gələcək zaman. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycan dilindən ingilis dilinə funksional tərcümədə zamanlar arasında fərqli nüanslar nəzərə çarpır:

Osmanlı Sultan Səlimlə şahın döyüşü Çaldıran adlı bir kənd vardı orada başladı [2,s.156].

There was a village called Chaldiran, where the battle between the Ottoman Sultan Selim and the Shah began [3,s.161]

[3,s.161]

Qadir tanrı bir bəndəyə o qyunu nəsim etməsin, elə ora düşdüyündə bağı çatlar [2,s.170].

May Almighty God not grant such a fate to a servant, for when he falls into it, his heart will break [3,s.177].

Hər iki cümlə gələcəkdə baş verəcək bir hadisəni ifadə edir. Azərbaycan dilində feilin gələcək zaman şəkilçisi “-acaq²”, ingilis dilində isə “will” köməkçi feilindən istifadə edilir. Burada gələcək zaman funksiyası eyni şəkildə ifadə olunub, yəni qrammatik ekvivalentlik mövcuddur.

1. Mənsubiyyət kateqoriyası (Genitive case):

Bildiyimiz kimi Azərbaycan dilində mənsubiyyət kateqoriyası mənsubiyyət şəkilçiləri vasitəsilə düzəlir. Lakin ingilis dilində mənsubiyyət əvəzlilikləri mövcuddur. Bu əvəzliliklər birbaşa sahiblik (mənsubiyyət) əlaqəsini göstərir. Bu əvəzliliklər, şəxslərin və ya şeylərin bir-birinə aid olduğunu ifadə edir. İngilis dilindəki əsas mənsubiyyət əvəzlilikləri aşağıdakılardır: my - mənim; your - sənin, sizin; his - onun (kişi üçün); her - onun (qadın üçün); its - onun (heyvanlar və qeyri-canlılar üçün); our – bizim; their – onların. Nümunə:

Bayındır xan bir xeyli dinmədi. Saqqalını səbrlə tumarladı [2,s.180].

Bayandir Khan remained silent for a long time. He was patiently stroking his beard. [3, s.187].

Sonra Qazan mənə töhmət etdi, başıma qaxınc etdi [2,s.190].

Then, Ghazan scolded me, reproached me for what he had done for me. [3, s.199].

[3, s.199].

Həpimiz şaşardıq, çün gözümüzü açan zaman Qorqudu ortalıqda bardaş qurub oturmuş gördük [2, s.160].

We were all confused, and when we opened our eyes, we saw that Gorgud was sitting cross-legged in the middle [3, s.166].

Burada mənsubiyyətin eyni funksiyası yerinə yetirilir, lakin müxtəlif qrammatik vasitələrlə ifadə edilir.

Qrammatik ekvivalentlik tərcümə prosesində vacib rol oynayır. Tərcümə edərkən, mətnin orijinal qrammatik strukturlarını başqa bir dilin qrammatik qaydalarına uyğunlaşdırmaq tələb olunur. Bu, tərcüməçinin həm orijinal dilin qrammatik strukturlarını başa düşməsi, həm də hədəf dilin qrammatikasını düzgün istifadə etməsi ilə mümkündür. Qrammatik ekvivalentlik tərcümədə mənanın dəqiq və doğru şəkildə ötürülməsini təmin edir.

1. Qrammatik ekvivalentlik, dilin qrammatik quruluşunun tərcümədə pozulmamasını təmin edir.

2. Tərcümənin keyfiyyəti qrammatik ekvivalentliyin düzgün istifadəsi ilə artır, çünki dilin orijinal strukturuna uyğun şəkildə tərcümə olunur.

“Problemin şərhində əvvəlcə “*transformasiya*” termininin açıqlanması çox vacibdir. Mənbələrdən görünür ki, bu termin ingilis mənşəli olan “*transformation*” sözündəndir. Tərcümə lüğətlərində “*transformasiya*” termininin latınca *transformo*, *transformator* sözündən olduğu göstərilir və şəklini dəyişmə, başqa şəkllə keçmə, bir haldan başqa hala düşmə mənasında işlədilməsi qeyd olunur” [1, s.3].

Qrammatik ekvivalentlik, dilin qrammatik strukturlarının qarşılıqlı uyğunluğunu təmin edən vacib bir anlayışdır. Bu anlayış, tərcümə prosesində dilin qrammatik strukturlarının uyğunlaşdırılmasını və eyni funksiyanı yerinə yetirməsini təmin edir, həmçinin dilin mətnlərdəki mənalarının dəqiq ötürülməsi üçün əhəmiyyətlidir.

Morfoloji ekvivalentlik dilçilikdə, xüsusilə tərcümə və morfologiya sahəsində istifadə olunan bir anlayışdır və dilin morfoloji strukturlarının qarşılıqlı olaraq bir-birini təkrarlaması və ya eyni funksiyanı yerinə yetirməsi ilə bağlıdır. Morfoloji ekvivalentlik, müxtəlif dillərdə morfemlər, şəkilçilər və köklərin eyni və ya oxşar funksiyanı yerinə yetirən qarşılıqlı ifadə formalarını təmsil edir.

Morfoloji ekvivalentlik, müəyyən bir dilin morfoloji strukturunun başqa bir dildəki qarşılığı ilə əvəz olunmasıdır. Bu, bir dilin morfoloji vasitələri ilə formalaşan bir ifadənin, başqa bir dildə də morfoloji olaraq uyğun bir şəkildə tərcümə edilməsidir. Məqsəd, morfoloji strukturların eyni funksiyanı yerinə yetirərək mənanın qorunmasını təmin etməkdir.

Morfoloji ekvivalentlik, dilin morfologiyasının iki müxtəlif dil arasında qarşılıqlı şəkildə uyğunlaşmasıdır. Burada morfologiya dedikdə, dilin sözləri yaratmaq üçün istifadə etdiyi kök və şəkilçi morfemlər nəzərdə tutulur.

Morfoloji ekvivalentlik tərcümə sahəsində xüsusilə vacibdir, çünki bir dilin morfoloji strukturlarını digər dilə tərcümə edərkən uyğun şəkilçilər və morfemlər istifadə olunmalıdır. Tərcümə zamanı bu ekvivalentlərdən istifadə etmək, məndəki morfoloji dəqiqliyi və funksional uyğunluğu qorumağa kömək edir.

Kəfirin casusu hazır oldu [2, s.180].

The infidel's spy is ready [3, s.187]. } *Yiyəlik hal*

Qazan quyuya gedirdi. Quyuya onun zindanı idi.

Gazan was going to the well. The well was his prison. } *Yönlük hal*

Azərbaycan dilindəki –a² yönlük şəkilçisi ingilis dilindəki “to” sözünü ilə qarşılanır.

Şahımız onu üzən, qüssələndirən Çaldırandan qayıdırdı [2, s.145].

Our king was returning from Çaldıran, which had saddened

Çıxışlıq hal

and distressed him [3, s.150].

Azərbaycan dilindəki –dan² çıxışlıq şəkilçisi də funksional tərcümə zamanı “from” sözünü ilə qarşılanır.

Morfoloji ekvivalentlik, tərcümə prosesində mənanın və qrammatik quruluşların düzgün çatdırılmasını təmin edir. Morfoloji quruluşuna və mənsub olduğu dil ailəsinə görə fərqli dillərdə morfoloji strukturların uyğunlaşdırılması, dilin daxili quruluşunun pozulmaması üçün vacibdir.

Morfoloji ekvivalentlik, sözlərin qurulmasında və strukturunda uyğunluğu qoruyaraq dilin qaydalarına uyğun tərcümənin aparılmasına imkan verir.

Morfoloji ekvivalentlik, müxtəlif dillərdə morfoloji strukturların qarşılıqlı uyğunluğunu ifadə edən vacib bir anlayışdır. Dilin morfoloji xüsusiyyətlərinin düzgün tərcümə edilməsi və qarşılıqlı olaraq uyğunlaşdırılması, həm dilin quruluşunu qorumağa, həm də düzgün mənanın ötürülməsinə kömək edir.

Sintaktik funksional ekvivalentlik dilçilikdə iki dil arasında sintaktik quruluşların və funksiyaların oxşar və ya qarşılıqlı olaraq uyğun olmasını ifadə edən bir anlayışdır. Bu anlayış, əsasən tərcümə prosesində istifadə olunur və cümlə quruluşunun eyni mənanı daşıyan fərqli sintaktik quruluşlarla ifadə edilməsini nəzərdə tutur. Sintaktik funksional ekvivalentlikdə məqsəd, cümlənin strukturunu dəyişdirərkən, onun məna və funksiyasını qorumaqdır.

Sintaktik funksional ekvivalentlikdə cümlə quruluşları müxtəlif dillərdə müxtəlif şəkildə qurula bilər, amma eyni funksiyaları yerinə yetirirlər. Burada əsas olan, cümlənin quruluşunun dəyişməsi ilə yanaşı, onun məqsəd və mənasının qorunmasıdır. Bu anlayışda, bir dilin sintaktik quruluşu başqa bir dilin sintaktik quruluşuna uyğunlaşdırıla bilər. Məsələn, bir dildə sadə cümlə istifadə edilərkən, digər dildə buna mürəkkəb cümlə ilə qarşılıqlı verilə bilər.

Bu dəfə Şahın səsinə adətən ona yad olan bir sərtlik var idi [2, s.110].

*This time, there was an unusual harshness in the king's voice [3, s.116].
Bir şərt qoydular ki, Xanım hələ belə birisini heç eşitməmişdik [2, s.116].
They said a condition, Lady, that none of us had ever heard before [3, s.120].*

Sintaktik funksional ekvivalentlik tərcümə prosesində əhəmiyyətli bir rol oynayır, çünki dilin struktur dəyişikliklərinə baxmayaraq, məna tam şəkildə qorunmalıdır. Bu prinsipi tətbiq edərək, tərcüməçi iki dil arasında informasiya ötürülməsinin düzgünlüyünü təmin edir. Sintaktik funksional ekvivalentlik, cümlənin struktural və funksional aspektlərinin təhlili əsasında, orijinal mətndəki məqsəd və məna tərcümə olunan dildə uyğun bir şəkildə əks etdirilməlidir. Tərcüməçi, cümlə quruluşunun dəyişdirilməsi zamanı məna və funksiyayı qorumaq məqsədilə, hər iki dilin sintaktik xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq, eyni funksiyayı yerinə yetirən alternativ bir quruluş seçməlidir. Bu yanaşma, tərcümənin yüksək keyfiyyətini təmin etməklə yanaşı, həm də dilin təbii axışını qorumağa kömək edir.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. Abbasova N. Transformasiyanın ümumi məsələlərinə dair [Elektron resurs] [https:// www. researchgate. net/ publication /370074130_ Transformasiyanin_umumi_msllrin_dair](https://www.researchgate.net/publication/370074130_Transformasiyanin_umumi_msllrin_dair)
2. Abdulla K. Yarımçıq əlyazma / Bakı: Mütərcim, 2012. -288 s.
3. Abdulla, K. The Incomplete Manuscript / Translated from Azerbaijani by A.Thompson. – Strategic Book Publishing, – 2013. – 210 p.
4. Qasimova, A. Formal və dinamik ekvivalent yönümlü tərcümənin prinsipləri // İPƏK YOLU, No.1, 2021, səh.193-200
5. Məmmədova T. Hüquqi mətnlərin tərcüməsində terminoloji ekvivalentlik problemi. Semiotik yanaşma // Dil və ədəbiyyat, X cild, №2, 2020
6. Nağıyeva Ş. Poetik tərcümədə obrazlar sisteminin verilməsi üsulları (Azərbaycan və ingilis poeziyasının qarşılıqlı tərcüməsində adekvatlığın saxlanması) Elm. dok. dissertasiyanın avtoreferatı, - Bakı – 2022.
7. Джошкун Ж.З. Функциональная эквивалентность при переводе устойчивых выражений [Elektron resurs] [https://cyberleninka. ru/article/n/ funktsionalnaya-ekvivalentnost-pri-perevode-ustoychivyh-vyrazheniy](https://cyberleninka.ru/article/n/funktsionalnaya-ekvivalentnost-pri-perevode-ustoychivyh-vyrazheniy)
8. Чернякова Ю.С. Функциональная эквивалентность лексикосемантического уровня [Elektron resurs] [https://cyberleninka. ru/article/n/ funktsionalnaya-ekvivalentnost-leksiko-semanticheskogo-urovnya](https://cyberleninka.ru/article/n/funktsionalnaya-ekvivalentnost-leksiko-semanticheskogo-urovnya)

Rəyçi: f.f.d.dos. Elina Fərəcova